אנחנו ילידים
תערוכה של תמיר ארליך

מוזיאון ג׳סי כהן השלם בשיתוף
רשות העתיקות

אוצר: איל דנון
אוצרת ארכיאולוגיה: גלית ליטני
טיפול שימורי: תחום טיפול בממצאים
ומעבדות, רשות העתיקות
מפיקה: אביגיל סורוביץ׳
צוות המרכז לאמנות דיגיטלית: אודי אדלמן,
מאיר טאטי, אילי לוי, יוסף מולו, אביאל
מולויה, נגה רוזמן, ניר שגיב, עירא שליט
צוות מוזיאון ג׳סי כהן השלם: אפי ואמיר,
יגאל אופיר, יעקב ארליך, חביבה ברקול,
פנינה ברקול, דבורה הראל, מלכה כהן, רותי
מזרחי, תקוה סדס, רחל פולט, מימי רוזנברג,
עדה רחמים ועוד.

עיצוב גרפי: גיא שגיא – סטודיו שועל
עריכה לשונית טקסט אוצרות:
יסמין הלוי
עריכה לשונית ותרגום לאנגלית טקסט
ארכיאולוגי: צביקה גל
תרגום לאנגלית טקסט אוצרות:
מרגלית רודג׳רס
תרגום לערבית טקסט אוצרות:
ראג׳י בטחיש
תרגום לערבית טקסט ארכיאולוגי:
פאוזי ושירין אברהים
הדפסת כריכה: דפוס גולם

קבוצות משתתפות: סטודנטיות לאמנות
מכללת תלפיות, כיתה ז׳ בי״ס הראל,
מועדונית הגאונים, השומר הצעיר, מועדונית
נחשונים, ילדי האולם, ג׳סקפה, צוות המרכז
לאמנות דיגיטלית, גמלאיות לזרוס קהילה
אתיופית.

תודות: סתיו אוסלנדר, נעמה בן משה, דפנה
ילון – מרכז אדמה, עומר ארליך, דובה לבנון,
אורי לוינסון, מרכז קהילתי לזרוס, חוות
סוסים מקווה ישראל, משפחת ארליך.

תודה מיוחדת לנוי חיימוביץ׳

نحن أصلانيون
معرض لتامير إيرليخ

متحف جيسي كوهين الكامل بالتعاون مع
سلطة الآثار

القيّم: ايال دانون
قيّمة الآثار: غاليت الليطاني
معالجة الحفظ: قسم معالجة المكتشفات
والمختبرات ، سلطة الآثار
إنتاج: أفيغيل سوروفيتش
طاقم مركز الفن الرقمي: أودي إيدلمان ، مئير
تاتي ، إيلي ليفي ، يوسف مولو ، أفيئيل مولويا ،
نوجا روزمان
نير سيغف ، عيرا شاليت
طاقم متحف جيسي كوهين الكامل: إيفي فأمير،
ييجال أوفير ، يعقوب إيرليخ ، حافيفا باركول ،
بنينا باركول ، دفورا هارئيل ، مالكا كوهين ، روتي
مزراحي، تيكفا سيدس، راحيل بولت ،ميمي
روزنبرغ وعادا رحيمم وآخرين.

التصميم الجرافيكي: جاي ساجي
تحرير النص الفني: ياسمين هاليفي
التحرير والترجمة اللغوية إلى الإنجليزية النص
الآثاري: تسفيكا جال
ترجمة النص الفني للإنجليزية: مارغليت رودجرز
ترجمة النص الفني للعربية: راجي بطحيش
ترجمة النص الآثاري للعربية: فوزي وشيرين
إبراهيم

المجموعات المشاركة: طالبات الفنون في كلية
تلبيوت ، مدرسة هارئيل الصف السابع ،
هاشومير هاتسعير ، نويدية نحشونيم ، أطفال
هاؤلام، جسكافيه ، طاقم مركز الفن الرقمي ،
مركز لازاروس المجتمعي.

شكر وتقدير: نوي حايموفيتش ، ستاف أوسلاندر
، نعماة بن موشيه ، دافنا يالون ، مركز أدامهي
، عومر إيرليخ ، دوبا ليفانون ، أوري ليفنسون ،
مركز لازاروس المجتمعي ، اسطيل الخيول ميكفي
يسرائيل، عائلة إيرليخ.

WE ARE NATIVES
AN EXHIBITION BY TAMIR ERLICH

The Complete Jessy Cohen Museum in collaboration with the Israel Antiquities Authority

Curator: Eyal Danon
Archaeology Curator: Galit Litani
Conservation: The Artifact Treatment and Laboratories Department, the Israel Antiquities Authority
Producer: Avigail Surovich
The Center for Digital Art staff: Udi Edelman, Meir Tati, Eili Levy, Yosef Mulu, Aviel Muluye, Noga Rosman, Nir Sagiv, Ira Shalit
The Complete Jessy Cohen Museum team: Effi & Amir, Igal Ophir, Yaakov Erlich, Haviva Barkol, Pnina Barkol, Dvora Harel, Malka Cohen, Ruti Mizrahi, Tikva Sedes, Rachel Polet, Mimi Rosenberg, Ada Rahamim, and others

Graphic Design: Guy Saggee - Studio Shual
Language Editing, Curatorial Text: Yasmin Halevi
Language Editing and English Translation, Archaeology Text: Zvika Gal
English Translation, Curatorial Text: Margalit Rodgers
Arabic Translation, Curatorial Text: Raji Bathish
Arabic Translation, Archaeology Text: Fawzi and Shirin Ibrahim
Cover Printing: Dfus Golem

Participating Groups: Talpiot College art students; Harel School seventh-grade students; Moadonit Hageonim; Hashomer Hatzair; The Hall Project children; Jesscafé, Center for Digital Art staff, Lazarus Ethiopian Community Center

Special thanks to: Noy Haimovitz, Stav Auslander, Naama Ben Moshe, Daphna Yalon – Adama Center, Omer Erlich, Duba Levanon, Uri Levinson, Lazarus Community Center, Mikveh Israel Horseback Riding School, Erlich Family

We Are Natives

As a science that encourages fantasy and speculation, archaeology is vulnerable to political biases and ideological manipulation. At the same time, the speculative nature of archaeology provides space for imagination and invention. In his article “Israeli Archaeology and the Occupation”, Rafi Greenberg describes archaeology as a discipline that developed during the Imperial Period. The first archaeologists were part of the efforts made by Western empires to seize control of borderlands in the Near and Far East, South America, and Africa, inter alia, by means of exploration and looting. The imperial invasion of the New World rewarded its commissioners with unprecedented political and economic capital whose impact on the world’s geopolitical landscape is still evident to this day. At the same time, the first archaeologists also created cultural capital which was manifested in vast storehouses and huge exhibition halls of treasures from the Ancient World that served as proof of European culture’s superiority and its ownership of world culture in its entirety.

Thus the images of the archaeologist developed as a bold adventurer who has renounced bourgeois life. Archaeology combined curiosity, adventurousness, fearlessness, and a compulsion to discover and conquer new worlds, and as part of Imperial history, from its very beginnings archaeology was biased towards the white European man.

Archaeology in the Land of Israel also developed in a similar climate. The Holy Land occupied a place of honor among explorers and adventurers since it combined adventurousness with a religious affinity for biblical stories. The Zionist movement and the first archaeologists who were active

אתר החפירה, צילום: יריב שפירא 1965
موقع الحفريات، تصوير : ياريف شبيرا 1965
Excavation site, photo: Yariv Shapira 1965

in Israel after the establishment of the state also drew inspiration from the Christian passion for archaeology.

In time, archaeology gradually turned towards more moderate scientific directions. With the passing of the Imperial Period, the adventurousness on which archaeology was predicated was curtailed, and academic mechanisms were created for its activities. However, the tension between level-headedness and adventurousness still exists in archaeology, and perceptions that prevailed in the field in the distant past still influence its self-image and practice: characteristics of masculine boldness, the centrality of the find as proof in defining an excavation's success, and activity in rural

regions and in the field, far from the shackles of the city and bureaucracy.

This history of adventurousness and exploration, alongside the scientific foundations of archaeology, is presented in an ironic and critical light in Tamir Erlich's exhibition We Are Natives. The exhibition's point of departure is an archaeological site from Antiquity that was discovered in the Jessy Cohen neighborhood by Yariv Shapira, a neighborhood resident and an Israel Antiquities Authority archaeologist. The site dates from the Chalcolithic Period to the Late Bronze Age (4000-1200 BCE), and remains of a mud-brick structure were discovered there, as well as pottery vessels, household implements, and food from the Canaanite Period. After

excavating the finds from the top layer, the site was covered with earth and never excavated again. In the 1990s, the finds were exhibited for a short time at the Municipality of Holon, then packed in crates and stored, and ultimately forgotten. The site and memories of its excavation in the summer of 1965 gradually became a kind of neighborhood myth, since the finds had vanished and no one knew where to.

An archaeological site in the middle of a city in the center of Israel sheds ironic light on the adventurous aspect of its discoveries, when the notions of embarking on an adventure in rural regions, going out to the borderlands, and renouncing bourgeois life, occur in the heart of a residential neighborhood. On the other hand, they resonate with the fact that Jessy Cohen is a kind of edge-neighborhood, a borderland of Holon, a place located in the city yet does not quite belong to it.

After the initial discovery of the archaeological site in 1965, it was "rediscovered" by the staff of the Complete Jessy Cohen Museum during the initial research and investigation conducted prior to establishing the Museum. As part of the research process, the staff learned from the neighborhood residents' stories and memories about the existence of the site, which is now a big public garden in which there is no mention of or reference to the site or its excavation. The staff continued to investigate and approached the Israel Antiquities Authority, which sent them Yariv Shapira's excavation report from 1965. The report states that there are five layers of settlement at the site, from the Chalcolithic Period to the Late Bronze Age, but surprisingly, although the report describes the excavation finds, they were nowhere to be found in the Antiquities Authority's storerooms. Their absence sparked a new "adventure", the aim of which was to locate the finds that had been discovered by Shapira. The investigation led to the Azor Museum, which Shapira established, where some 120 slides were discovered documenting the excavation and the finds, as well as index cards describing the slides, accompanied by Shapira's explanations and conjectures concerning the finds, which were yet to be located.

The finds were finally discovered in the Municipality of Holon's storerooms, from where they were removed and taken to the Israel Antiquities Authority to be sorted and catalogued. The research process and rediscovery of the Jessy Cohen finds transferred the adventurousness from rural regions and the field to the neighborhood and to the archives and storerooms, and the exploring archaeologist was replaced by neighborhood residents who traced the finds as part of a research process that touches upon

the neighborhood's history and their own identity. The connection between archaeology and identity, appropriation and ownership is inextricable, but it is subject to constant tension and instability since an archaeological find is given to interpretation, and in many cases does not offer an unequivocal answer regarding its origin, what it was used for, or the cultural continuity connecting it with the site's present-day residents. This tension, too, underlies Tamir Erlich's exhibition, which challenges the term "native" in its contemporary and historical contexts, and attempts to connect the ancient past with the present of an Israeli immigrant neighborhood.

Throughout the entire process of investigating and locating the finds, the Museum staff and members of the community felt that the finds belong in the neighborhood, and that their preservation and display at the Museum is important as part of the aspiration to propose a layered local history. It was agreed, therefore, that after they were found and transferred to the Israel Antiquities Authority, they would be returned to the Jessy Cohen neighborhood where they would be exhibited for an extended period of time. Consequently, a large proportion of the finds discovered by Yariv Shapira are now on display alongside Tamir Erlich's work. The exhibition also includes a reconstruction of the Canaanite residential structure that was discovered during the excavations, and beside it hundreds of replicas of the original pottery vessels that various neighborhood groups made together with Erlich.

The exhibition offers observation of the archaeological site and the neighborhood through three periods: The Late Bronze Period – the period of the site's top layer that was discovered in Yariv Shapira's excavation; Summer 1965 – when the archaeological site was discovered in the neighborhood; and an observation of the site and the neighborhood as they are today.

The exhibition's multiple time points blur the hierarchy between past and present, between archaeological find and replica. This blurred hierarchy is also evident in other aspects of the exhibition: transferring the role of explorer from the archaeologist to the residents, substituting ownership of the narrative from the historian to the neighborhood residents and Museum staff, challenging the power of the single original find in contrast with multiple replicas and exhibiting them side by side. This is profoundly linked to the logic underlying the establishment of the Complete Jessy Cohen Museum as a move aimed to expropriate ownership of the story from the hands of the city's official museums and archives, and restore it to the community so that it can tell its story itself.

However, this transfer of power does not allude to a replication of archaeological or museal logic; we have no intention of presenting a solid, fixed alternative narrative, but rather to challenge the very attempt to create such a narrative. Locating the archaeological finds and displaying them in the exhibition is an achievement for the community, but should not be read as an attempt to create a direct and one-directional connection between the neighborhood's past and present. The disparity between original and replica in the exhibition joins the disparity between the historical narrative conveyed by the archaeological finds and the modern history of the neighborhood and its residents, and these disparities call into question the ability of the neighborhood residents, including Tamir Erlich, to create collective belonging and identity with the place in which they live through archaeological finds.

The exhibition challenges prevalent perceptions concerning the connection between archaeology and the Israeli present, and proposes an alternative approach to employing the ancient past and archaeological finds as part of the construction of a local history. Blurring the boundaries between art and science, between professional and community knowledge, between artist and resident, also challenges the boundaries between find and artwork. Thus the imaginary, fantasy, and speculative aspect of archaeology is revealed, and it acquires a new role: no longer an unequivocal answer, but a point of departure, a potential for many and varied stories that can be woven and unraveled in accordance with the interest and imagination of the community to which they belong.

The exhibition We Are Natives is presented as part of the Complete Jessy Cohen Museum that was established in 2016 by artists Effi & Amir together with a group of neighborhood residents: Igal Ophir, Yaakov Erlich, Haviva Barkol, Pnina Barkol, Dvora Harel, Malka Cohen, Ruti Mizrahi, Tikva Sedes, Rachel Polet, Mimi Rosenberg, Ada Rahamim, and others.

Eyal Danon

In the summer of 1965, an archaeological excavation was launched on a sandy ridge overlooking its surroundings, on which Jessy Cohen neighborhood was built. The excavation was directed by archaeologist Yariv Shapira, on behalf of the Department of Antiquities. The excavation revealed a building that was constructed in the 13th century BCE (Late Bronze Age—16th–12th centuries BCE), when most of the inhabitants of the Land of Israel were Canaanites. The building consisted of rooms arranged around a central courtyard, and probably had two floors. Its walls were made of large mudbricks, with a thick plaster floor and a wooden ceiling. Its residents maintained a typical lifestyle for Canaan during this period. Over the years, the dunes covered the site, but in the past, there was fertile soil in the area suitable for agriculture. The Via Maris that passed nearby enabled trade and luxuries. The building was destroyed by fire at the end of the 13th century BCE. The destruction was sudden, as evidenced by bowls with food remains that were found in the excavation, along with the entire contents of the building. The jars, probably contained oil, were smashed and fueled the fire, and the building with both it's floors collapsed. Later, an attempt was made to rehabilitate the building with poor construction, but this phase was unsuccessful and the site was abandoned.

Galit Litani, *Curator. Israel Antiquities Authority*

1

The Meal

The exposed building contained a clay oven, a cooking pot, grinding stones, sickle blades and a knife baton. Alongside these were remains of food, including animal bones, oysters, fish fins, as well as jars containing charred grain, olive and grape pits. Based on the finds, a 'food basket' of the ancient inhabitants of

the region can be reconstructed. It included olives (fresh, pickled, oil), grapes (fresh, raisins, wine) and bread. These ingredients were the nutritional basis of Canaanites for thousands of years. However, the proximity of the site to the sea and the possibility of fishing was important, as Shapira wrote: "The fish of the sea are not affected by the natural hazards that plague the continent," so the local people enjoyed a rich diet and nutrition security.

2

On the Via Maris

The proximity of the site to the sea enabled its inhabitants to benefit from the maritime and land trade that flourished among the Mediterranean cultures. Egyptian and Greek vessels, including alabaster bowls, jugs, a scarab and fragments of a krater were found in the building. These were considered luxury objects. Canaanite agricultural products (oil, wheat, wine) were exchanged for luxury items from Egypt or Greece. Stones from a foreign origin that were discovered in the excavation were placed in bellies of ships in order to stabilize them when they sailed during voyages. These ships anchored in the nearby Bat Yam area. As these stones were very hard, they were collected by the residents of the site, who worked them into grinding stones.

3

Crafts and Leisure

Some of the finds that were discovered in the building indicate the crafts that its inhabitants had practiced. A copper awl was probably used to pierce skins and clothing, a chisel was used for woodwork and delicate craftwork, and two spindle weights—to spin threads. A patella of an animal (astragal) was probably used as a game stone, in which the participants had to guess on which side the bone would fall.

להב מגל, צור, צילום: יריב
שפירא 1965
شفرة منجل ، صوان، تصوير
: ياريف شبيرا 1965
Sickle blades, photo:
Yariv Shapira 1965

חרצני זיתים, צילום: יריב
שפירא 1965
نوى زيتون، تصوير : ياريف
شبيرا 1965
Olive pits, photo:
Yariv Shapira 1965

2

على ’طريق البحر‘

قرب البلدة من البحر مكّن سكانها استغلال التجارة البحرية والبرية التي ازدهرت بين حضارات حوض البحر الأبيض المتوسط. في المبنى عُثر على أواني استوردت من مصر واليونان، من بينها أطباق صغيرة من المرمر، أباريق فخارية، ختم مصري (جعران) وقطع فخارية من قِدر مكسور. اعتبرت هذه الأغراض سلع ثمينة. كانت تلك تجارة المقايضة بواسطتها استبدلت المنتجات الزراعية من كنعان (زيت، قمح، نبيذ) بسلع فاخرة من مصر أو اليونان. وُجدت في الحفريات ايضا بعض الحجارة مصدرها من خارج البلاد: وضعت تلك الحجارة في بطن السفن الراسية في منطقة بات-يام من أجل تثبيتها خلال الإبحار. بسبب صلابتها، تم جمعها على ايدي سكان الموقع الذين نحتوها وحوّلوها الى أدوات لسحق الحبوب.

ياريف شابيرا

3

الحِرف اليدوية وأوقات الفراغ

تشير بعض المكتشفات التي وجدت في المبنى إلى بعض الحِرف التي عمل بها سكانه. مخرز نحاسي استخدم ربما لثقب الجلود والملابس، إزميل استخدم في نحت الخشب والصياغة، وفَلكتان لنول استخدم لغزل الخيوط. عظمة الرضفةِ من ركبة بعض الاغنام (استراغيل) استخدمت ربما كحجر لعب- لعبة تخمين خلالها رُميت العظمة للتخمين في أي جانب تسقط.

في صيف عام 1965، بدأت الحفريات الأثرية في سلسلة التلال الرملية التي تحيط بالمنطقة، خلال الفترة التي بني عليها حي جيسي كوهين. قاد الحفريات عالم الآثار ياريف شابيرا من سلطة الآثار. كشفت الحفريات عن مبنى تم تأسيسه في القرن ال13- ق.م (العصر البرونزي المتأخر - القرون ال 12-16- ق.م)، خلاله كان معظم سكان البلاد من الكنعانيين. يتألف المبنى من غرف منظمة حول فناء مركزي، وربما كان بطابقين. بنيت جدرانه من الطوب الطيني (الآجر) كبير الحجم، وكانت الأرضيات طبقة من الجص السميك والأسقف من الخشب. حافظ سكانه على نمط حياة نموذجي لكنعان خلال تلك الفترة. على مر السنين، غطت الكثبان الرملية الموقع، ولكن في الماضي احتوت المنطقة على تربة خصبة وجيدة للزراعة، و "طريق البحر" الذي مرّ بالجوار مكّن التجارة ووهب الثراء. في نهاية القرن ال13- ق.م دُمر المبنى بسبب حريق. كان الدمار مفاجئ، كما يتضح من الاطباق مع بقايا الطعام التي تم اكتشافها في الحفريات، إلى جانب جميع محتويات المنزل. الجرار، التي استخدمت على الأرجح لحفظ الزيت، تحطمت وزادت من لهيب النيران، وبالتالي انهار المنزل بطابقيه. بعد فترة وجيزة، تمت محاولة ترميم المبنى بشكل بسيط، لكن هذه المرحلة لم تكلل بالنجاح وتم هجر الموقع.

غاليت ليطاني، أمينة المعرض. سلطة الآثار

1
الوليمة

في المبنى الذي عثر عليه تم اكتشاف فرن طيني، وعاء للطهي، حجارة لسحق الحبوب، شفرات منجل ومقبض سكين. إلى جانب تلك الاغراض، عثر على بقايا طعام، مثل عظام حيوانات، أصداف، زعانف أسماك، وكذلك جرار تحتوي على حبوب متفحمة، نوى زيتون وبذور عنب. استناداً إلى المكتشفات، يمكن استعادة "سلة الغذاء" لسكان المنطقة القدماء، والتي شملت الزيتون (الطازج، المخلل، الزيت)، العنب (الطازج، الزبيب والنبيذ) والخبز. كانت هذه المكونات الأساس الغذائي للكنعانيين منذ آلاف السنين. ومع ذلك، كان القرب من البحر وإمكانية الصيد أمر مهم، وفقا لما كتب شابيرا: "لا يتأثر سمك البحر بالكوارث الطبيعية التي تصيب اليابسة"، لذلك تمتع سكان الموقع بنظام غذائي غني وبأمان غذائي.

تقوم هذه الثغرات بالتشكيك في قدرة سكان الحي، بما في ذلك تامير إيرليخ على تصنيع الانتماء والهوية الجماعية في الفضاء الذي يعيشون فيه من خلال الاكتشافات الأثرية.

يتحدى المعرض التصورات السائدة للعلاقة بين علم الآثار والحاضر الإسرائيلي، ويقدم مقاربة بديلة لاستخدامها في الماضي القديم والنتائج الأثرية كجزء من بناء تاريخ محلي. من خلال تشويش وضوح الحدود بين العلم والفن، وبين المعرفة المهنية والمعرفة المجتمعية، بين الفنان والمقيم، يتم أيضًا تقويض الحدود بين المكتشفات والعمل الفني. وهكذا، يتم الكشف عن البعد الخيالي، الفانتازي والتكهني في علم الآثار، الذي يتقمص دورًا جديدًا: فهو لم يعد جوابًا لا لبس فيه، بل نقطة انطلاق، وإمكانات للعديد من القصص المختلفة التي يمكن ربطها وفكها وفقًا لاهتمامات وخيال المجتمع الذي ينتمون إليه.

يتم تقديم معرض "نحن سكان أصليون" كجزء من متحف جيسي كوهين الكامل، الذي تم تأسيسه في عام 2016 من قبل الفنانين إيفي وأمير مع فريق من سكان الحي: ييجال أوفير، يعقوب إيرليخ، حافيفا باركول، بنينا باركول، دفورا هارئيل، مالكا كوهين، روتي مزراحي، تيكفا سيدس، راحيل بولت،ميمي روزنبرغ وعادا رحيمم وآخرين.

إيال دانون

خلال عملية البحث وإيجاد المكتشفات، شعر طاقم المتحف وأعضاء المجتمع أن موقع المكتشفات في الحي كان مهمًا، وأن الحفاظ عليها وعرضها في المتحف كان مهمًا في التطلع إلى تقديم تاريخ محلي مركب. لذلك تم الاتفاق على أنه بعد العثور عليها ونقلها إلى سلطة الآثار، سيتم إعادتها إلى جيسي كوهين وعرضها في الحي لفترة طويلة. يتم تقديم الكثير من المكتشفات التي وجدها ياريف شابيرا إلى جانب عمل تامير إيرليخ. كما يتضمن المعرض إعادة بناء الهيكل السكني الكنعاني المكتشف في الحفريات، إلى جانب مئات النسخ من أواني الفخار الأصلية، التي أنتجتها مجموعات مختلفة في جيسي كوهين، إلى جانب إيرليخ.

وبذلك، يقدم المعرض لمحة عامة عن الموقع الأثري والحي من خلال ثلاث فترات: العصر البرونزي المتأخر - الطبقة العليا من الموقع، والتي تم اكتشافها في الحفريات التي قام بها ياريف شابيرا. صيف عام 1965 - فترة اكتشاف الموقع الأثري في الحي ؛ ونظرة على حاضر الموقع والحي كما يظهر اليوم.

يشوش تعدد النقاط الزمنية في المعرض، التسلسل الهرمي بين الماضي والحاضر، بين المكتشف والنسخة. إن تشويش التسلسل الهرمي واضح أيضا في جوانب أخرى من المعرض: استبدال دور المكتشف بين عالم الآثار والسكان، استبدال ملكية الرواية بين المؤرخين وسكان الحي من أعضاء طاقم المتحف، تقويض قوة المكتشف الوحيد الأصلي مقابل تعدد النسخ وعرضها إلى جانبه. ترتبط هذه الطريقة ارتباطًا

וידיאו, אתר החפירה כיום
فيديو،موقع الحفريات اليوم
Video, excavation site today

وثيقًا بالمنطق من وراء تأسيس متحف جيسي كوهين الكامل كخطوة لمصادرة ملكية القصة من المتاحف والمحفوظات الرسمية في المدينة وإعادتها إلى المجتمعات، كي تتمكن من رواية قصتها الخاصة.

ومع ذلك، أثناء مسار نقل السلطة هذا، لا يوجد أي تلميح على استنساخ المنطق الأثري أو المتحفي ؛ هو لا ينوي تقديم سرد بديل ثابت ومبلور، بل تقويض المحاولة ذاتها لخلق مثل هذا السرد. إن العثور على المكتشفات الأثرية وعرضها في المعرض هو إنجاز للمجتمع، ولكن لا ينبغي أن يُقَرَّأ على أنه محاولة لخلق علاقة مباشرة باتجاه واحد بين الماضي في الحي وبين حاضره. الفرق بين الأصلي والنسخة في المعرض يضاف للفجوة بين الرواية التاريخية التي تحملها الاكتشافات الأثرية والتاريخ الحديث للمنطقة وسكانها،

مع مرور الوقت، تحول علم الآثار إلى اتجاهات علمية معتدلة أكثر. مع مرور العصر الإمبريالي، تم ضبط روح المغامرة التي كانت في أساسه وإنشاء آليات أكاديمية لتشغيلها، لكن التوتر بين الاستيطان والمغامرة ما زال قائماً، ومازالت التصورات القديمة السائدة في مجال علم الآثار تؤثر على الصورة الذاتية وممارسة علم الآثار: الخصائص الذكورية للجرأة، مركزية الاكتشاف كدليل على إنجازات التنقيب، النشاط في الحقل أو الميدان، بعيدا عن قيود المدينة والبيروقراطية.

هذا التاريخ من روح المغامرة واكتشاف البلدان، إلى جانب الشحن العلمي في علم الآثار، معروض من زاوية ساخرة ونقدية في معرض تامير إيرليخ "نحن أصلانيون". نقطة الانطلاق للمعرض هي موقع أثري قديم تم اكتشافه في حي جيسي كوهين من قبل ياريف شابيرا، وهو من سكان الحي وعالم آثار في دائرة الآثار. ويرجع تاريخ الموقع من العصر النحاسي الى العصر البرونزي المتأخر (1200-4000 قبل الميلاد)، حيث اكتشفت فيه بقايا من مبنى من الطوب اللبن، الفخار، الأدوات المنزلية والمواد الغذائية من الفترة الكنعانية. بعد استخراج المكتشفات من الطبقة العليا، تمت تغطية الموقع بالتربة ومنذ ذلك الحين لم يتم حفره مرة أخرى. في التسعينات، تم عرض المكتشفات لفترة وجيزة في بلدية حولون، ثم تم تخزينها في صناديق في المستودع ونسيانها. أصبح الموقع وذاكرة التنقيب التي نُفذت في صيف عام 1965 بشكل تدريجي نوعًا من أساطير الشعوب، حيث اختفت المكتشفات ولم يعرف أحد مكانها.

يلقي وجود موقع أثري في قلب مدينة في وسط البلاد،الضوء الساخر على البعد المغامر لاكتشافه، حيث الأفكار المغامرة على الأرض، الخروج إلى الأطراف والخروج من البرجوازية تجري جميعًا في قلب حي سكني. من ناحية أخرى، تردد حقيقة أن جيسي كوهين هو نوع من حي حدودي، أطراف حولون، مكان موجود بالفعل في المدينة ولكنه لا ينتمي إليها بالكامل.

بعد الاكتشاف الأولي للموقع الأثري في عام 1965، تم "اكتشافه" مرة أخرى من قبل موظفي متحف جيسي كوهين الكامل خلال فترة البحث الأولية لإنشاء المتحف. وكجزء من عملية البحث، تعلم الموظفون من قصص وذكريات سكان الحي عن وجود الموقع، والذي يحتل اليوم حديقة عامة كبيرة دون أي ذكر لوجود الموقع أو الحفريات. واصل الفريق البحث وتوجه لسلطة الآثار، والتي أرسل منها تقرير التنقيب التابع لياريف شابيرا من العام 1965. يشير التقرير إلى أن الموقع يحتوي على خمس طبقات من الاستيطان، من فترة العصر الحجري إلى العصر البرونزي المتأخر، ولكن من المفاجئ، أنه وعلى الرغم من التقرير الذي يصف مكتشفات التنقيب، لم يتم العثور عليها في مستودعات سلطة الآثار . وقد فتح غيابها الباب أمام "مغامرة" جديدة تهدف إلى رصد المكتشفات التي تم اكتشافها بالفعل من قبل شابيرا. أدى استمرار التحقيق إلى متحف أزور، الذي أسسه شابيرا، واكتشفت فيه حوالي 120 من الشرائح التي توثق الحفريات والاكتشافات، بالإضافة إلى علامات التبويب التي تصف الشرائح، مصحوبة بتفسيرات وفرضيات شابيرا بشأن المكتشفات، التي لم يتم إيجادها بعد.

وأخيراً، تم إيجاد المكتشفات في مستودعات بلدية حولون، ومن هناك تم أخذها للفهرسة والفرز في سلطة الآثار الإسرائيلية. حولت عملية البحث وإعادة اكتشاف مكتشفات جيسي كوهين، روح المغامرة من الميدان والحقل إلى الحي والأرشيفات والمستودعات، وتم استبدال عالم الآثار المكتشف من قبل سكان الحي، الذين درسوا المكتشفات كجزء من بحث حول تاريخ مكان إقامتهم وهويتهم. إن العلاقة بين علم الآثار والهوية، وبين الاستيلاء والملكية لا يمكن تفكيكها، لكنها عرضة للتوتر المستمر وعدم الاستقرار، حيث يمكن تفسير الاكتشافات الأثرية، وفي كثير من الحالات لا تقدم جوابًا لا لبس فيه حول منشأها أو استخدامها أو التسلسل الثقافي الذي يربطها بالمقيمين الحاليين. هذا التوتر هو أيضا أساس معرض تامير إيرليخ، الذي يقوض مصطلح "أصلاني" في سياقه المعاصر والتاريخي، ويحاول ربط الماضي القديم بحاضر حي هجرة إسرائيلي.

نحن أصلانيون

إن علم الآثار كعلم يشجع الخيال والتكهن يتعرض للتحيز السياسي والمناورة الأيديولوجية. في الوقت نفسه، فإن تكهنات علم الآثار تعطي مجالا للخيال والاختراع.

يصف البروفيسور رافي جرينبيرج في مقالته "علم الآثار الإسرائيلي والاحتلال" علم الآثار بأنه حقل تطور في العصر الإمبريالي. تم دمج علماء الآثار الأوائل في جهود الإمبراطوريات الغربية للسيطرة على مناطق عدة في الشرق الأدنى والشرق الأقصى، أمريكا الجنوبية وأفريقيا، من خلال آليات منها البحث والنهب. جلب الغزو الإمبريالي للعالم الجديد رأس مال سياسي واقتصادي لم يسبق له مثيل لمرسليه، والذي لا تزال آثاره على النظام الجيوسياسي العالمي محسوسة اليوم. في نفس الوقت، خلق علماء الآثار الأوائل رأس مال ثقافي تم التعبير عنه في مستودعات ضخمة وقاعات عرض عملاقة تتكون من كنوز العالم القديم، والتي استخدمت كدليل على تفوق الثقافة الأوروبية وملكيتها للثقافة العالمية ككل.

وهكذا تطورت صورة عالم الآثار كمغامر جريء ينبذ حياة البرجوازية. جمع علم الآثار بين

الفضول،المغامرات،الجرأة والدافع لاكتشاف واحتلال عوالم جديدة، حيث كان مجال علم الآثار، كجزء من التاريخ الإمبريالي، منذ بدايته مائلاً لصالح الرجل الأبيض الأوروبي.

كما نما علم الآثار في أرض إسرائيل في مناخ مماثل. كان للأرض المقدسة مكانة هامة في أوساط المستكشفين والمغامرين، لأنها جمعت غريزة المغامرة بالرابطة الدينية إلى القصص التوراتية. كما استوحت الحركة الصهيونية وعلماء الآثار الأوائل الذين عملوا بعد تأسيس الدولة، أيضًا من الرغبة الأثرية المسيحية.

קרן צבי, צילום: יריב
שפירא 1965
قرن غزال, تصوير : ياريف
شبيرا 1965
Gazelle horn, photo:
Yariv Shapira 1965

משקולות פלך, אבן, צילום:
יריב שפירא 1965
فلوكات نول، حجر، تصوير
: ياريف شبيرا 1965
Spindle weights,
stone, photo: Yariv
Shapira 1965

2

על 'דרך הים'

קרבתו של היישוב אל הים אפשרה לתושביו ליהנות מהסחר הימי והיבשתי אשר שגשג בין תרבויות אגן הים התיכון. במבנה נמצאו כלים ממצרים ומיוון ובהם קעריות בהט (אלבסטר), פכים, חותם מצרי (חרפושית) ושברי קדירה. אלו נחשבו לחפצי יוקרה. היה זה סחר חליפין בו נמכרה תוצרת חקלאית מכנען (שמן, חיטה, יין) תמורת חפצי מותרות ממצרים או מיוון. אבנים שמקורן אינו בארץ התגלו בחפירה; אלה הונחו בבטן הספינות שעגנו באזור בת-ים, לצורך ייצובן בעת השייט. בשל היותן קשות מאוד הן נאספו על ידי תושבי האתר אשר עיבדו אותן לאבני שחיקה.

3

מלאכות ופנאי

מקצת הממצאים שהתגלו במבנה מצביעים על המלאכות שעסקו בהן יושביו. מרצע נחושת שימש כנראה לחירור עורות ובגדים, אזמל שימש לעבודות בעץ ועבודות צורפות עדינות, ושתי משקולות פלך שימשו לטווית חוטים. פיקת הברך של חיה ממין הצאן (אסטרגל) שימשה כנראה כאבן במשחק הטלה, בו ניחשו על איזה צד תיפול העצם.

בקיץ של שנת 1965 החלה חפירה ארכיאולוגית ברכס חולי שהתנשא על סביבותיו, עליו הוקמה אז שכונת ג׳סי כהן. את החפירה ניהל יריב שפירא, ארכיאולוג אגף העתיקות. בחפירה התגלה מבנה שהוקם במאה ה–13 לפנה״ס (תקופת הברונזה המאוחרת – המאות ה–16–12 לפנה״ס), שבה רוב תושבי הארץ היו כנענים. המבנה הורכב מחדרים סדורים סביב חצר מרכזית, והיו לו כנראה שתי קומות. קירותיו היו עשויים לבני טיט גדולות, הרצפות עשויות טיח עבה והתקרות מקורות עץ. יושביו קיימו אורח חיים טיפוסי לכנען בתקופה זו. הדיונות כיסו במרוצת השנים את האתר, אך בעבר הייתה באזור אדמה פורייה וטובה לחקלאות, ו׳דרך הים׳ שעברה בקרבת מקום אפשרה מסחר ומותרות. בסוף המאה ה–13 לפנה״ס נחרב המבנה בשריפה. ההרס היה פתאומי, כפי שמעידות קערות עם שרידי מזון שהתגלו בחפירה, יחד עם כל תכולת הבית. הקנקנים, ששימשו ככל הנראה לאגירת שמן, נופצו וליבו את הבעירה, והבית על שתי קומותיו קרס. מעט לאחר מכן נעשה ניסיון לשקם את המבנה בבנייה דלה, אך שלב זה לא צלח והאתר ננטש.

גלית ליטני, אוצרת. רשות העתיקות

1

הסעודה

במבנה המגורים שנחשף נמצאו תנור חרס, סיר הבישול, אבני כתישה, להבי מגל וקת של סכין. לצד אלה התגלו שרידי מזון ובהם עצמות בעלי-חיים, צדפות, סנפירי דגים, וכן קנקנים שהכילו גרעיני דגנים מפוחמים, גלעיני זיתים וחרצני ענבים. על בסיס הממצא ניתן לשחזר את ׳סל מזון׳ של תושבי האזור הקדומים, שכלל זיתים, (טריים, כבושים, שמן) ענבים (טריים, צימוקים ויין) ולחם. מרכיבים אלה היו הבסיס התזונתי של תושבי כנען במשך אלפי שנים. עם זאת, הקרבה לים והאפשרות לדוג הייתה חשובה, כפי שכתב שפירא: ״דגת הים אינה מושפעת מפגעי טבע הפוקדים את היבשת״, כך שאנשי המקום נהנו מתזונה עשירה ומביטחון תזונתי.

התערוכה מאתגרת תפיסות רווחות בנוגע לקשר בין הארכיאולוגיה להווה הישראלי, ומציעה גישה אלטרנטיבית לשימוש בעבר הקדום ובממצאים ארכיאולוגיים כחלק מבנייה של היסטוריה מקומית. דרך טשטוש הגבולות בין מדע לאמנות, בין ידע מקצועי לידע קהילתי, בין אמן לתושב, נוצר גם ערעור על הגבולות שבין הממצא ליצירת האמנות. כך נחשף הממד הדמיוני, הפנטזיונרי והספקולטיבי של הארכיאולוגיה והיא מקבלת תפקיד חדש: לא עוד תשובה חד-משמעית אלא נקודת מוצא, פוטנציאל לסיפורים רבים ושונים שניתנים לחיבור והתרה על פי העניין והדמיון של הקהילה שלה הם שייכים.

התערוכה "אנחנו ילדים" מוצגת כחלק ממוזיאון ג׳סי כהן השלם, אשר הוקם בשנת 2016 על ידי האמנים אפי ואמיר יחד עם צוות של תושבים מהשכונה: יגאל אופיר, יעקב ארליך, חביבה ברקול, פנינה ברקול, דבורה הראל, מלכה כהן, רותי מזרחי, תקוה סדס, רחל פולט, מימי רוזנברג, עדה רחמים ועוד.

איל דנון

קנקנית מצרית,
צילום: יריב שפירא
جرة مصرية, تصوير
: ياريف شبيرا 1965
**Egyptian jug,
photo: Yariv
Shapira 1965**

התערוכה, אם כן, מציעה הסתכלות על האתר הארכיאולוגי ועל השכונה דרך שלוש תקופות: תקופת הברונזה המאוחרת – תקופת השכבה העליונה של האתר, שהתגלתה בחפירה של יריב שפירא; קיץ 1965 – תקופת גילוי האתר הארכיאולוגי בשכונה; ומבט על ההווה של האתר והשכונה כפי שהוא נראה כיום.

ריבוי נקודות הזמן בתערוכה מטשטש את ההיררכיה בין עבר להווה, בין ממצא להעתק. טשטוש ההיררכיה ניכר גם בהיבטים אחרים של התערוכה: החלפת תפקיד המגלה בין הארכיאולוג לבין התושבים, החלפת הבעלות על הנרטיב בין ההיסטוריונים לבין תושבי השכונה חברי צוות המוזיאון, ערעור הכוח של הממצא היחיד המקורי לעומת ריבוי ההעתקים והצגתם לצידו. אמצעי זה מחובר באופן עמוק להיגיון שמאחורי הקמת מוזיאון ג׳סי כהן השלם, כמהלך שמטרתו להפקיע את הבעלות על הסיפור מידי המוזיאונים והארכיונים הרשמיים של העיר ולהשיב אותו לידי הקהילה, כדי שתוכל לספר את סיפורה בעצמה.

ואולם במהלך זה של העברת הכוח אין כדי לרמוז על שכפול ההיגיון הארכיאולוגי או המוזיאלי; אין בכוונתו להעמיד נרטיב חלופי מוצק ומקובע, אלא לערער על עצם הניסיון ליצור נרטיב כזה. איתור הממצאים הארכיאולוגיים והצגתם בתערוכה הם הישג לקהילה, אך לא צריך לקרוא אותו כניסיון ליצור חיבור ישיר וחד-כיווני בין העבר של השכונה להווה שלה. הפער בין המקור להעתק בתערוכה מצטרף לפער בין הנרטיב ההיסטורי שנושאים הממצאים הארכיאולוגיים לבין ההיסטוריה המודרנית של השכונה ותושביה, ופערים אלה מעמידים בסימן שאלה את היכולת של תושבי השכונה, וביניהם של תמיר ארליך, לייצר שייכות וזהות קולקטיבית למרחב שבו הם חיים דרך ממצאים ארכיאולוגיים.

ארכיאולוגי מהעת העתיקה שהתגלה בשכונת ג׳סי כהן על ידי יריב שפירא, תושב השכונה וארכיאולוג אגף העתיקות. האתר מתוארך מהתקופה הכלקוליתית עד לתקופת הברונזה המאוחרת (1200–4000 לפנה״ס), והתגלו בו שרידים של מבנה עשוי לבני בוץ, כלי חרס, כלי בית ומזון מהתקופה הכנענית. לאחר חילוץ הממצאים מהשכבה העליונה כוסה האתר באדמה ומאז לא נחפר שוב. בשנות התשעים הוצגו הממצאים לתקופה קצרה בעיריית חולון, ואחר כך אוחסנו בארגזים במחסן ונשכחו. האתר וזיכרון החפירה שבוצעה בו בקיץ 1965 הפכו אט-אט למעין מיתולוגיה שכונתית, כיוון שהממצאים נעלמו ואיש לא ידע לאן.

אתר ארכיאולוגי בלבה של עיר במרכז הארץ שופך אור אירוני על הממד ההרפתקני שבגילויו, כשרעיונות ההרפתקנות בשטח, היציאה לספָר והיציאה מהבורגנות מתרחשים בלב שכונת מגורים. מצד שני, הם מהדהדים את העובדה שג׳סי כהן היא מעין שכונת-קצה, הספָר של חולון, מקום שאמנם נמצא בעיר אבל גם אינו לגמרי שייך לה.

לאחר הגילוי הראשוני של האתר הארכיאולוגי בשנת 1965, הוא ״התגלה״ שוב על ידי צוות מוזיאון ג׳סי כהן השלם בתקופת המחקר הראשוני שנערך לשם הקמת המוזיאון. במסגרת המהלך המחקרי למדו אנשי הצוות מסיפורים וזיכרונות של תושבי השכונה על קיומו של האתר, שהיום שוכנת במקומו גינה ציבורית גדולה ללא שום אזכור לקיומם של האתר או החפירה. הצוות המשיך לחקור ופנה לרשות העתיקות, שממנה נשלח דו״ח החפירה של יריב שפירא משנת 1965. הדו״ח מציין שיש באתר חמש שכבות של יישוב, מהתקופה הכלקוליתית ועד הברונזה המאוחרת, אולם למרבה ההפתעה, למרות הדו״ח המתאר את ממצאי החפירה, הם לא נמצאו במחסני רשות העתיקות. היעדרם פתח פתח ל ״הרפתקה״ חדשה, שמטרתה היתה לאתר את הממצאים שכבר התגלו על ידי שפירא. המשך החקירה הוביל למוזיאון אזור, שהוקם על ידי שפירא, והתגלו בו כ-120 שקופיות המתעדות את החפירה ואת הממצאים וכן כרטיסיות המתארות את השקופיות, בליווי הסברים והשערות של שפירא לגבי הממצאים, שטרם אותרו.

לבסוף התגלו הממצאים במחסני עיריית חולון, ומשם נלקחו לקטלוג ומיון ברשות העתיקות. תהליך המחקר והגילוי המחודש של ממצאי ג׳סי כהן העבירו את ההרפתקנות מהשדה והשטח אל השכונה ואל הארכיונים והמחסנים, והארכיאולוג המגלה הוחלף בתושבי השכונה, שהתחקו אחרי הממצאים כחלק מתהליך מחקר הנוגע להיסטוריה של מקום מגוריהם ולזהותם. הקשר בין ארכיאולוגיה לזהות, ניכוס ובעלות הוא בלתי ניתן להתרה, אך הוא נתון במתח מתמיד ובחוסר יציבות, כיוון שהממצא הארכיאולוגי ניתן לפרשנות ובמקרים רבים אינו מציע תשובה חד-משמעית באשר למקורו, השימוש שנעשה בו או הרצף התרבותי המחבר בינו לבין תושבי המקום העכשוויים. גם מתח זה נמצא בבסיס התערוכה של תמיר ארליך, המערערת על המונח ״יליד״ בהקשרו העכשווי וההיסטורי, ומנסה לחבר בין העבר הקדום להווה של שכונת הגירה ישראלית.

לכל אורך תהליך המחקר ואיתור הממצאים חשו צוות המוזיאון וחברי הקהילה שמקומם של הממצאים בשכונה, ושלשימורם והצגתם במוזיאון יש חשיבות במסגרת השאיפה להציע היסטוריה מקומית מרובדת. לכן הוסכם כי לאחר שנמצאו והועברו לרשות העתיקות, הם יוחזרו לג׳סי כהן ויוצגו בשכונה לאורך זמן. חלק ניכר מהממצאים שגילה יריב שפירא מוצגים אפוא כעת לצד עבודתו של תמיר ארליך. בנוסף כוללת התערוכה שחזור של מבנה המגורים הכנעני שהתגלה בחפירות, ולצידו מאות העתקים של כלי החרס המקוריים, שיוצרו בידי קבוצות שונות בג׳סי כהן, יחד עם ארליך.

אנחנו ילדים

הארכיאולוגיה כמדע שמעודד פנטזיה וספקולציה חשופה להטיות פוליטיות ולתמרון אידיאולוגי. לצד זה, הספקולטיביות של הארכיאולוגיה נותנת מקום לדמיון והמצאה.

במאמרו "הארכיאולוגיה הישראלית והכיבוש" מתאר פרופ' רפי גרינברג את הארכיאולוגיה כשדה שהתפתח בעידן האימפריאלי. הארכיאולוגים הראשונים השתלבו במאמץ של האימפריות המערביות להשתלט על שטחי ספָר במזרח הקרוב והרחוק, בדרום אמריקה ובאפריקה, בין היתר דרך חקירה וביזה. הפלישה האימפריאלית לעולם החדש הביאה לשולחיו הון פוליטי וכלכלי חסר תקדים, שהשלכותיו על המערך הגיאו-פוליטי העולמי מורגשות עד היום. לצד זה יצרו הארכיאולוגים הראשונים הון תרבותי שבא לידי ביטוי במחסנים עצומים ובאולמות תצוגה אדירי ממדים של אוצרות העולם העתיק, אשר שימשו כהוכחה לעליונות התרבות האירופית ולבעלותה על התרבות העולמית כולה.

כך התפתח דימויו של הארכיאולוג כגבר הרפתקן ונועז המתנער מחיי הבורגנות. הארכיאולוגיה שילבה סקרנות, הרפתקנות, תעוזה ודחף לגילוי וכיבוש של עולמות חדשים, ושדה הארכיאולוגיה, כחלק מההיסטוריה האימפריאלית, היה מראשיתו מוטה לטובת הגבר האירופי הלבן.

גם הארכיאולוגיה בארץ ישראל צמחה בתוך אקלים דומה. לארץ הקודש היה מקום של כבוד בקרב מגלי ארצות והרפתקנים, כיוון שהיא שילבה בין יצר ההרפתקנות לזיקה הדתית לסיפורי התנ"ך. גם התנועה הציונית והארכיאולוגים הראשונים שפעלו לאחר הקמת המדינה שאבו השראה מהתשוקה הארכיאולוגית הנוצרית.

עם הזמן הלכה הארכיאולוגיה ופנתה לכיוונים מדעיים ומתונים יותר. בחלוף העידן האימפריאלי רוסנה ההרפתקנות שעמדה בבסיסה ונוצרו מנגנונים אקדמיים לפעולתה, אך עדיין מתקיים בה המתח בין יישוב הדעת להרפתקנות, ותפיסות קדומות שרווחו בשדה הארכיאולוגיה עדיין משפיעות על הדימוי העצמי ועל הפרקטיקה של הארכיאולוגיה: מאפיינים גבריים של תעוזה, מרכזיות הממצא כהוכחה להגדרת ההישגים של החפירה, והפעילות בשטח או בשדה, רחוק מכבלי העיר והבירוקרטיה.

היסטוריה זו של הרפתקנות וגילוי ארצות, לצד המטען המדעי של הארכיאולוגיה, מוצגת באור אירוני וביקורתי בתערוכה של תמיר ארליך "אנחנו ילדים". נקודת המוצא של התערוכה היא אתר

אתר החפירה, צילום: יריב שפירא 1965
موقع الحفريات، تصوير : ياريف شبيرا 1965
Excavation site, photo: Yariv Shapira 1965